

## جایگاه جهانی شدن و جهانی سازی با محوریت پیاده روی اربعین

راضیه مرادی<sup>۱</sup>

### چکیده:

جهانی سازی پروژه‌ای از سوی برخی قدرتمندان برای یکسان سازی در سطح جهان است. این پروژه در ابعاد سیاسی، فرهنگی و اقتصادی؛ برای رسیدن به مقاصد و منافع خاصی دنبال می‌شود. در حالی که جهانی شدن تغییر و تحولاتی در سطح جهان رخ می‌دهد که به جامعه حرکت و پویایی می‌دهد و جهان را به سمت شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی حرکت می‌دهد. پیاده روی اربعین یکی از پایه‌های اصلی این حرکت تمدنی با داشتن ظرفیت‌های فراوان است. اهمیت این اجتماع میلیونی از جهت قدرت و اتحاد دنیای اسلام با وجود زائران از کشورها و نژادهای مختلف است. اربعین به عنوان یک اجتماع عظیم معرفتی، سیاسی، فرهنگی، معنوی به گفتمان جهان شیعه در سطح جهان تبدیل شده است. زائران با عقاید مختلف نیز در آن به صورت خود جوش حاضر می‌شوند. در این همایش عظیم نه دیپلماتها و نه نظامیان و نه صاحبان زر و زور؛ بلکه مردم جامعه در جایگاه و مقام خود، نقش آفرینی می‌کنند. آیین پیاده روی اربعین در سال‌های اخیر به بزرگترین رویداد مذهبی در جهان تبدیل شده است. گستردگی و تاثیرات مختلف فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی این جریان عظیم، به خودی خود آن را به بهترین مسیر برای رسیدن به تمدن مهدوی قرار داده است. این مقاله به شیوه‌ی کتابخانه‌ای و با روش توصیفی-تطبیقی به بررسی موضوع پرداخته است.

### کلید واژه‌ها: جهانی سازی، جهانی شدن، پیاده روی اربعین

---

<sup>۱</sup> - طلبه سطح ۲ حوزه علمیه فاطمیه نجف آباد.

## مقدمه

جهانی شدن پدیده ای است که در دو دهه ی اخیر درباره آن کتب و مقالات فراوانی به رشته تحریر درآمده است همایش های زیادی در این رابطه در اقصی نقاط جهان تشکیل گردیده و در محافل سیاسی و علمی به نوعی بدان پرداخته شده و آثار فراوانی در این زمینه به نگارش درآمده است. در این موضوع ملیت های گوناگون، فرهنگ ها، مذاهب و پیشینه های فلسفی مختلفی دست به قلم شدند و گاه زبان به انتقاد گشودند و گاه با انعکاس افکار دیگران سعی در معرفی و گسترش این دیدگاه داشته است؛ اما آنچه که در این زمینه یعنی جهانی شدن و جهانی سازی و ارتباط آن با مهدویت و پیاده روی اربعین چالش برانگیز شده؛ بیانات ضد و نقیضی است که نویسندگان بیان می کنند آنچه در این مقاله مورد بررسی قرار گرفته است کتب و مقالات ترجمه شده و هوش مصنوعی می باشد که در این باب قلم فرسایی نموده اند. در این مقالات و کتب ترجمه شده معمولاً جهانی سازی و جهانی شدن را به یک معنا به کار رفته است و این واژه ها را به جای یکدیگر نیز به کار می برند ولی هوش مصنوعی از هر کدام تعریف جداگانه ای ارائه می دهد از طرف دیگر اتفاقات و حوادثی (از قبیل جنگ ها، چالش های اقتصادی، فضای مجازی و رسانه های عمومی، مباحث سیاسی و حتی بیماری ها و مباحث دارو و درمان و...) که در سطح بین المللی رخ می دهد تایید کننده هوش مصنوعی می باشد. در اینجا به معرفی چند نمونه از منابع علمی در ذیل این موضوع می پردازیم.

1- کتاب "جهانی شدن و فرهنگ" از جان تامپلسون ، ترجمه محسن حکیمی، در این کتاب جهانی شدن را از پیامدهای مدرنیته می داند. نویسنده براین باور است که جهانی شدن فرهنگ واکنش هایی را به همراه دارد که نتیجه آن؛ منطقه ای شدن فرهنگ است. در این کتاب نیز جهانی سازی را بجای جهانی شدن بکار برده است، بدون اینکه تفاوت های واژه جهانی سازی و جهانی شدن را در نظر بگیرد، در حالی که در این مقاله به بررسی تفاوت های این دو واژه و نقش اربعین در جهانی سازی پرداخته است.

2- مقاله " بررسی تحلیلی پدیده جهانی شدن با تمرکز بر حوزه فرهنگ " از علی فرهادی محلی؛ در این مقاله به مقایسه جهانی شدن و جهانی سازی پراخته است ولی در این مقاله علاوه بر بررسی جهانی سازی و جهانی شدن به نقش پیاده روی اربعین در جهانی شدن به عنوان یک رسانه بین المللی پرداخته شده است.

3- مقاله "نشانه شناسی پیاده روی اربعین و شباهت‌های آن با حکومت مهدوی" از سارا فلاحی و مهدی شاه‌ولی؛ در این مقاله پیاده روی اربعین را یکی از مهم‌ترین حرکت‌های سیاسی - مذهبی جهان معرفی می‌کند. و با تحلیل نشانه شناسی پیاده روی اربعین به بررسی آن با حکومت مهدوی می‌پردازد. در حالی که در مقاله حاضر به بررسی جهانی شدن و جهانی سازی و نقش اربعین در جهانی شدن پرداخته است.

واژه جهانی شدن و بعدها جهانی سازی به عنوان واژگان علمی تا اوایل یا حتی اواسط دهه 1980 در محافل دانشگاهی چندان به رسمیت شناخته نمی‌شد اما در نیمه دوم دهه‌ی 1980 بود که اعتبار علمی پیدا کرد و با سرعت بسیار زیادی افکار و اذهان مردم را به خود متوجه ساخت. برای درک بهتر موضوع نیاز است ابتدا با این دو واژه آشنا شویم.

## 1- جهانی شدن در لغت و اصطلاح

جهانی شدن در زبان فارسی معادل «Globalization» در زبان انگلیسی در نظر گرفته شده است. در زبان عربی نیز کلمات «العولمة» و «الکوکبة» معادل جهانی شدن یا جهان گرایی ترجمه شده‌اند که عمدتاً کلمه «العولمة» مورد استفاده قرار می‌گیرد.<sup>1</sup> اما ریشه تاریخی جهانی شدن را می‌توان به گذشته تاریخی بشر و به گذشته‌های دور مربوط دانست. واژه جهانی شدن بیش از 400 سال قدمت دارد.

از دیدگاه زبانشناختی مفهوم «جهانی‌شدن» واژه‌ای است معادل Globalization، که بار معنایی ویژه‌ای را در چارچوب اجتماعی، اقتصادی، و فرهنگی دارد. هر چند در متون متنوع علمی از این واژه با احتیاط سخن رفته و آن را مغایر با جامعه جهانی، نظام جهانی، بین‌المللی شدن، و جهان گرایی دانسته‌اند،

---

1 - عبدالله الحمادی، ما و مظاهر جهانی شدن، ص34.

از جمله مفاهیمی که تعریف دقیقی نمی توان ارائه داد در نوشته های گوناگون در زمینه های اقتصادی و سیاست و فرهنگ تعریف های متعدد و گاه متضاد از آن عرضه شده است این تفاوت ها در تعریف جهانی شدن از چند وجهی بودن این پدیده ریشه می گیرد و جنبه های متعدد سیاسی فرهنگی و اقتصادی جهانی شدن به تعاریف گوناگون انجامیده که هر کدام بر اساس رویکرد ویژه خود به تبیین این مفهوم پرداخته اند.<sup>۱</sup> وابسته تر شدن بخش های گوناگون جهان، فشردگی جهان، افزایش وابستگی و درهم تنیدگی جهان فرایند غربی کردن و همگون سازی جهان، ادغام همه جنبه های اقتصادی در گستره جهان، پهناور شدن گستره تاثیرگذاری و تاثیر پذیری کنش های اجتماعی کاهش هزینه های تحمیل شده توسط فضا و زمان و غیره از جمله تعریف های عرضه شده از جهانی شدن هستند.<sup>۲</sup>

کمیته بین المللی در سال ۱۹۹۵، جهانی شدن را "درهم آمیزی اقتصاد، جامعه شناسی، سیاست، فرهنگ و رفتارها از طریق نفی مرزها و پیوستگی های ملی و اقدامات دولتی" تعریف کرد.<sup>۳</sup>

رونالد رابرتسون<sup>۴</sup> جهانی شدن را "در هم فشردن جهان و تبدیل آن به مکان واحد، و در عین حال تراکم آگاهی نسبت به جهان به عنوان یک کل" تعریف می کند. رابرتسون جهانی شدن را فرآیندی کم و بیش مستقل می داند که منطق، جهت و نیروی محرک خود را دارد.

دایره المعارف علوم اجتماعی، تعریفی عمدتاً اقتصادی از جهانی شدن به دست می دهد؛ "ما به وسیله این اصطلاح به مرحله ای از فرآیند توسعه اشاره می کنیم که در آن تمامی جنبه های اقتصاد (مواد خام، کار، اطلاعات، حمل و نقل، امور مالی و بازار) با هم در سطح جهانی مرتبط یا ادغام می شوند".<sup>۵</sup>

---

۱ - علی اکبر ولایتی، پویایی فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، ج ۲، ص ۱۱۳۲.

۲ - علی اکبر ولایتی، پویایی فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، ج ۲، ص ۱۱۳۱ و احمد گل محمدی، جهانی شدن فرهنگ، هویت، ص ۱۹.

۳ - طه مرقانی، جهانی سازی و مسئولیت های فراملی، ج ۳، ص ۸۳۲.

۴ - جامعه شناس بریتانیایی که بیشتر پژوهش های ایشان در حوزه جهانی سازی است.

۵ - ساروخی، باقر، دایره المعارف علوم اجتماعی، ج ۲، ص ۱۹۶.

مالکوم واترز<sup>۱</sup> جهانی شدن را فرآیندی اجتماعی می داند که در آن قید و بندهای جغرافیایی که بر روابط اجتماعی و فرهنگی سایه افکنده، از بین می رود<sup>۲</sup>.

دیوید هلد<sup>۳</sup> در کتاب خود با عنوان «نظریه‌های جهانی شدن» فرآیند جهانی شدن را به عنوان ظهور عصر دگرگونی‌های دوران ساز در زندگی و جهان بشری در نظر می گیرد. وی با رد دیدگاه جهان گرایان افراطی (که عصر دولت‌های ملی را پایان یافته می دانند) و شکاکان ( که جهانی شدن را افسانه ای بیش نمی دانند) تنها این نظر را تایید می کند که جهانی شدن نیروی محرکه تغییرات اجتماعی، سیاسی و اقتصادی است که جوامع مدرن و نظم جدید جهانی را شکل خواهد داد<sup>۴</sup>.

جهانی شدن به تمام سنت‌هایی اطلاق می شود که روابط اجتماعی به وسیله آنها یکپارچه می گردد. این امر بیانگر دو تحول عمده در جهان است؛ مدرنیزاسیون (نوسازی) و وابستگی متقابل. جهانی شدن از یک سو تداعی گر تصویری از هم پیوندی ها و ارتباطات بین دورترین مناطق جهان و نیز معارضه با سنت‌های کهنه و نیز بشارت دهنده آینده ای است که در آن تمام ریشه‌های جغرافیایی، سیاسی و فرهنگی منازعات اجتماعی خشکیده می شود و از دیگر سو ارایه دهنده تصویری ترسناک از بازاری عنان گسیخته می باشد که ممکن است شالوده‌های سیاسی دولت-ملت‌ها را بگسلاند و بحران اجتماعی و زیست محیطی خاص خود را به وجود آورد. در واقع موافقان جهانی شدن به وجه اول، و مخالفان آن به وجه اخیر مسئله توجه می کنند.

بررسی جهانی شدن و جهانی‌سازی از جنبه‌های مختلف به شرح زیر است:

## 1- از نظر لغوی:

---

1 - سیاستمدار، تاجر و مهندس استرالیایی، سناتور کوئینزلند و در سنا خدمت می کرد. صاحب نظر و صاحب کتاب در بحث جهانی سازی.

2 - مالکوم واترز، جهانی شدن، ترجمه اسماعیل مردانی گیوی و سیاوش مریدی، ص 58.

3 - دانشمند علوم سیاسی و متخصص نظریه سیاسی و روابط بین الملل اهل بریتانیا.

4 - دیوید هلد، نظریه‌های جهانی شدن، ترجمه مسعود کرباسیان، چاپ دوم، ص 265.

بشریت جامعه واحدی تشکیل می دهد که در آن مرزهای جغرافیایی و قلمروهای سیاسی اعتبار ندارند. در بین ادیان الهی، اسلام و مسیحیت بیشتر از دیگران داعیه جهان گرایی داشته اند.<sup>1</sup> فلسفه انتظار و ظهور امام غائب (علیه السلام) در مذهب تشیع، مستلزم جهانی شدن اسلام در سرتاسر کره زمین است. پیاده روی اربعین یعنی عشق و تمرین و آماده شدن برای خدمت و پا در رکاب مهدی موعود بودن و مدینه‌ی فاضله‌ای که وعده داده شده است.

### 3-6- ویژگی‌های اربعین و هم‌جهتی با جهانی شدن

#### الف) خود جوش و مردمی

شرکت کنندگان در این همایش عظیم، جمعیتی میلیونی به صورت خود جوش و در کمال آرامش برای روز معینی به صورت یکپارچه و هماهنگ و همراه برای شرکت در یک مراسم آیینی بی نظیر در حرکت‌اند. بدون وجود هیچ گونه اهرم فشار و زور، بلکه همه‌ی افراد آن اعم از زائر و خادم با اشتیاق تمام در آن شرکت می‌کنند.

#### ب# قدرت و اتحاد جهان اسلام

اهمیت این اجتماع عظیم که از سراسر جهان دور هم جمع شده‌اند در یک زمان و مکان مشخص بدون توجه به رنگ و نژاد و قومیت و سن و جنس و فرهنگ؛ افراد فقیر و غنی، دکتر و مهندس، کارگر و کارفرما، استاد و دانشجو، هنرمند و نخبگان فکری، انجمن‌های علمی و فرهنگی و مردم عادی، سازمان‌های مردم نهاد، رسانه‌ها و گاهی نهادهای فرهنگی را دور هم جمع کرده است. هر کدام با علاقه‌ها و سلیقه‌ها و تفکرات متفاوت و منحصر به خودشان ولی در کنار هم و همراه هم بدون هیچ گونه تنش و درگیری مانوری زیبا به نمایش می‌گذارند که سراسر آن اتحاد هم دلی است. این حرکت دسته جمعی و عظیم در اوج اتحاد و همدلی نشان از قدرت و عظمت اسلام و کار آمدی برنامه‌های آن است.

#### ج# معنویت

اربعین حسینی یکی از رویدادهای خاص و ریشه دار اسلامی است که سختی‌های راه برای رسیدن به به یک مقصد مشترک، مفاهیم خاص را تولید کرده است. که تنها با تفسیر گری و

---

<sup>1</sup> - فرهنگ رجایی، پدیده جهانی شدن: وضعیت بشری و تمدن اطلاعاتی، ترجمه عبدالحسن آذرنگ، ص 27.

ورود به آن قابل درک است. مولفه‌هایی همچون همزاد پنداری، حس امنیت در عین نا امنی، مهمانوازی‌های صادقانه، تجربه‌ی عشقی داوطلبانه و نهایتاً عشق دو طرفه‌ی میزبان و میهمان به سید و شهدا علیه السلام، زمینه‌های درک معنوی زائران را تشکیل می‌دهد. در این رویداد معنویت در جای جای آن خود را نشان می‌دهد به نحوی که نشود حتی لحظه‌ای از این مراسم را خالی از معنویت توصیف کرد. بنابراین از هر زاویه‌ای که به آن بنگریم معنویت را در آن می‌توان از جلوه‌ای خاص مشاهده کرد.<sup>۱</sup>

#### **(د) آگاهی جمعی زائران برای پیمودن هدف متعالی**

حضور انسان‌هایی با سطح اجتماعی متفاوت و پیمودن دوشادوش مسیری معین بیانگر این حقیقت است که اشتراکات عام مهم به ویژه اگر هدف الهی و معنوی باشد می‌تواند وحدت آفرین باشد و انسجام و هم‌بستگی ایجاد کند. جمع‌گرایی را به جای فردگرایی و عام‌گرایی را به جای خاص‌گرایی جایگزین کند، چرا که وقتی مسیر الهی است و در جهت آن قدم برداشته می‌شود دیگر تفاوت‌ها معنی ندارد و اختلافات نادیده گرفته می‌شود.

راهپیمایی اربعین یک حرکت خود جوش "مردم بنیان" بر اساس ارزش‌های الهی است که خود مردم بر مبتای اعتقادات دینی و مذهبی خود ایجاد و اراده کرده‌اند. مهم‌تر آنکه این امر در شرایط خاص و با بعضی اوقات با سختی‌های فراوان ولیبا آگاهی، عشق و میل درونی و خودجوش مردم انجام می‌شود.<sup>۲</sup>

#### **(ه) تحول درونی برای فاصله گرفتن از نافرمانی‌ها**

زائران اربعین هر کدام با نیت‌هایی از جمله فاصله گرفتن از برخی معصیت‌ها و نافرمانی‌ها و آسیب‌های اجتماعی است. حسن همجوار در کنار بقاع متبرک اهل بیت علیهم السلام و فضای معنوی و ملکوتی آنجا باعث بروز حالت‌های روحی خلق شده و تحول آفرین در بین زائران می‌گردد و این حالت باعث تقویت عزت نفس و اخلاق نیکو در آنان می‌گردد.<sup>۳</sup> در زمان ظهور نیز وقتی عقل‌ها کامل می‌گردد و انسان‌ها به تکامل

---

<sup>۱</sup> - محمد جواد درودیان، مقاله " منظر معنوی رویداد پیاده روی اربعین حسینی"، 56-65.

<sup>۲</sup> - همان.

<sup>۳</sup> - همان.

می‌رسند دیگر خبری از نافرمانی‌ها و ناهنجاری‌های آزار دهنده نیست و مردم در کمال آرامش در کنار هم زندگی می‌کنند.

## **نتیجه:**

جهانی شدن و جهانی سازی دو مقوله مهم و در عین حال متفاوت است که اکثر اوقات به جای یکدیگر استفاده می‌شوند. جهانی سازی یعنی حرکت دادن همه‌ی افراد جامعه برای خدمت و تامین مقاصد افرادی محدودی است؛ در حالی که جهانی شدن، حرکت در مسیر مشخصی برای رسیدن به خوشبختی و سعادت تک تک افراد جامعه است. در واقع منظور همان مدینه فاضله‌ای است که با ظهور مهدی موعود محقق خواهد شد. پیاده روی اربعین یک فرصت عالی و بهترین تمرین برای رسیدن به مدینه فاضله است، زیرا در آن ظرفیت‌های تمدنی بسیاری وجود دارد.

## فهرست منابع:

- 1- بشیریه، حسین، دیباچه ای بر جامعه شناسی سیاسی ایران، دوره جمهوری اسلامی، تهران، نگاه معاصر، 1381 ه.ش.
- 2- بهکیش، محمد مهدی، اقتصاد ایران در بستر جهانی شدن، نشر نی: تهران، 1380 ه.ش.
- 3- رفیعی، محمدحسین، آن سوی جهانی شدن، تهران، صمدیه، 1381 ه.ش.
- 4- ساروخی، باقر، دایره المعارف علوم اجتماعی، نشر کیهان، تهران، ج 2، 1367 ه.ش.
- 5- صالح میرزایی، سعید، جهاد تبیین در اندیشه‌ی آیت الله العظمی خامنه‌ای، انتشارات انقلاب اسلامی، 1401 ه.ش.
- 6- عبدالحمید معصومی، بحث‌های تحلیلی پیرامون نظام مطلوب، ج 2، انتشارات آستان قدس رضوی، 1383 ه.ش.
- 7- فرهنگ رجایی، پدیده جهانی شدن: وضعیت بشری و تمدن اطلاعاتی، ترجمه عبدالحسن آذرنگ، تهران، نشر آگه، 1380 ه.ش.
- 8- کاظمی، علی اصغر، جهانی شدن فرهنگ و سیاست، قومس، تهران، 1380 ه.ش.
- 9- گل محمدی، احمد، جهانی شدن فرهنگ، هویت، تهران، نشر نی، 1381 ه.ش.
- 10- مرقانی، سید طه، جهانی سازی و مسئولیت‌های فراملی، تهران، مجمع تقریب مذاهب اسلامی، 1379 ه.ش.
- 11- مرقانی، سید طه، جهان‌شمولی اسلام و جهانی سازی، ج 3، تهران، مجمع تقریب مذاهب اسلامی، 1382 ه.ش.

- 12- واترز، مالکوم، **جهانی شدن**، ترجمه اسماعیل مردانی گیوی و سیاوش مریدی، نشر سازمان مدیریت صنعتی، 1379ه ش.
- 13- ولایتی، علی اکبر، **پویایی فرهنگ و تمدن اسلام و ایران**، ج 2، انتشارات امور خارجه، تهران، 1386 ه ش.
- 14- هلد، دیوید، **نظریه‌های جهانی شدن**، ترجمه مسعود کرباسیان، چاپ دوم، نشر چشمه، 1395ه ش.